

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

จิตรกรรมวิถีสาน

โดย
นายสกล มาลี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

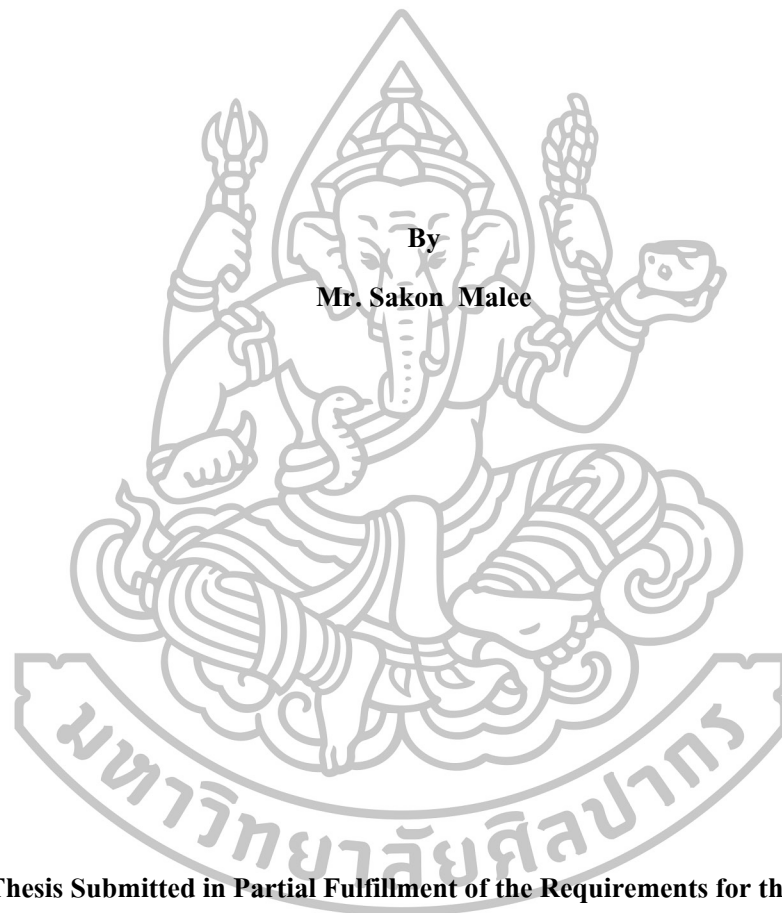
สาขาวิชาทัศนศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

E-SAN WAY OF LIFE PAINTING

**By
Mr. Sakon Malee**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Fine Arts Program in Visual Arts

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2016

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ จิตรกรรมวิถีอีสาน ”
เสนอโดย นายสกล มาลี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ทัศนศิลป์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัชญา ดวงรัตน์
2. อาจารย์ชูศักดิ์ ศรีขำวิญ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปริญญา ตันติสุข)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

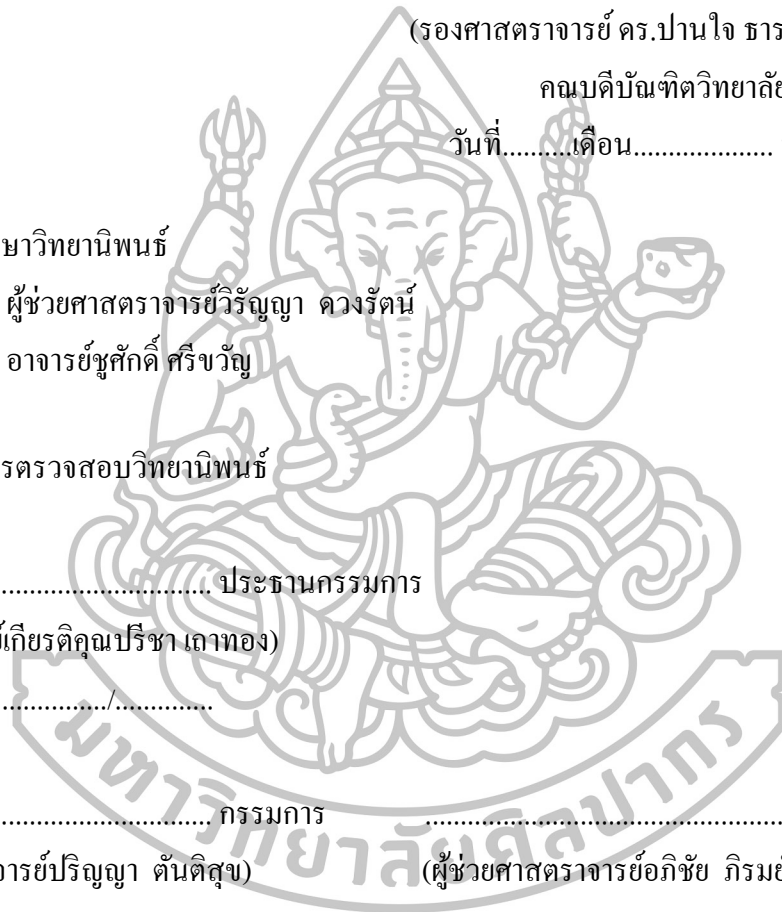
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัชญา ดวงรัตน์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ชูศักดิ์ ศรีขำวิญ)

...../...../.....

57004207: สาขาวิชาทัศนศิลป์

คำสำคัญ: จิตรกรรมวิถีอีสาน

สกล มาลี: จิตรกรรมวิถีอีสาน. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.วิรัชญา ดวงรัตน์ และ อ. ชูศักดิ์ ศรีขวัญ. 54 หน้า

วิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “จิตรกรรมวิถีอีสาน” เป็นการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม 2 มิติ โดยมีรูปแบบ แนวความคิด และแรงบันดาลใจมาจากคติความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อขนบจารีต ประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ชนบทอีสาน ซึ่งมีวิถีการดำเนินชีวิตอันเรียบง่ายและปฏิบัติเป็นแบบอย่างสืบต่อกันมา จนเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่งดงาม ที่ใช้เตือนสติ ให้ผู้คนเห็นถึงคุณค่าของเรื่องราวและความงามทางสุนทรียะ มุ่งกระทำแต่ความดี อีกทั้งยังสะท้อนให้หลายคนได้หวนรำลึกถึงวิถีชีวิตในอดีต ผ่านผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ที่มีการแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะตน

สาขาวิชาทัศนศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2559

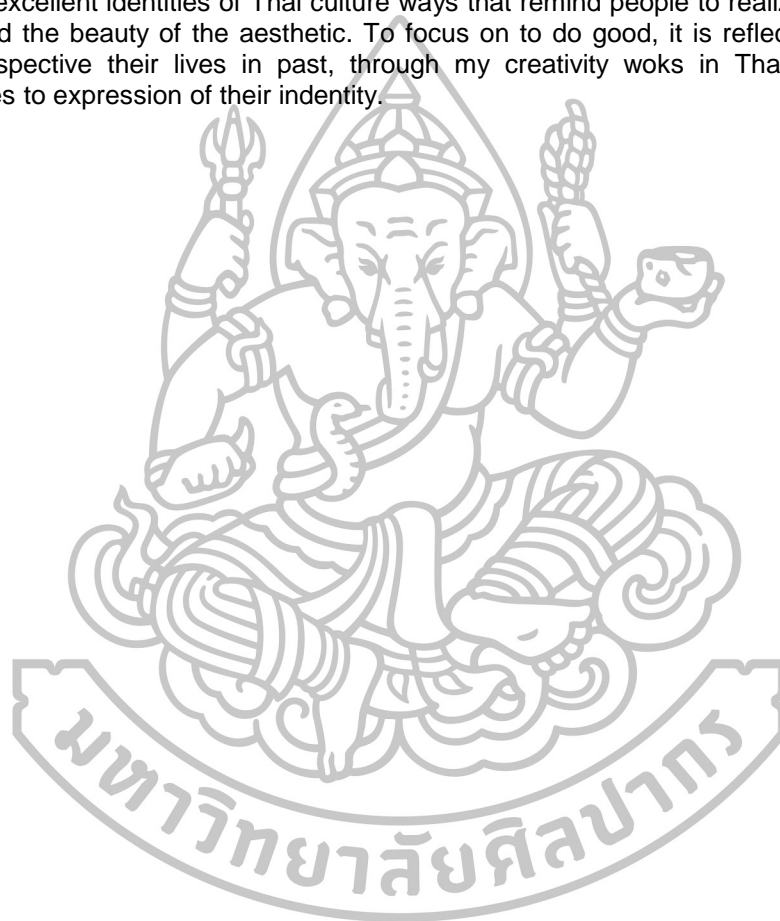
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

57004207: MAJOR : VISUAL ARTS

KEY WORD: E-SAN WAY OF LIFE, PAINTING

SAKON MALEE : E-SAN WAY OF LIFE PAINTING. THESIS ADVISORS :
ASST.PROF. WIRANYA DUANGRAT, AND CHUSAK SRIKWAN. 54 pp.

The thesis title is Esan way of life that was created of two-dimensional paintings, The forms come from an inspiration of belief and faith which influence from Esan local tradition and Esan culture. Which was simplicity and exemplary to continue for a long time until its was excellent identities of Thai culture ways that remind people to realize of the value of stories and the beauty of the aesthetic. To focus on to do good, it is reflection to makes people retrospective their lives in past, through my creativity woks in Thai painting and tradition styles to expression of their identity.

Program of Visual Arts

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2016

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอน้อมระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัย และผู้มีพระคุณอันประเสริฐยิ่งที่มีจิตบริสุทธิ์อันเป็นกุศลให้เกิดสติปัญญาทางธรรมแก่ข้าพเจ้า ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก

กราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิด และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ส่งเสริมชี้แนะและให้แง่คิดคำสอนในการดำเนินชีวิตแก่ข้าพเจ้าตลอดมา รวมถึงเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่คอยเป็นกำลังใจช่วยเหลือในการทำงานมาโดยตลอด

กราบขอบพระคุณและระลึกถึง ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิ่มเสมอ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอันทรงคุณค่าในวิทยานิพนธ์นี้

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์วิัญญา ดวงรัตน์ และอาจารย์ชูศักดิ์ ศรีขวัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ประจำภาควิชาศิลปไทยทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาองค์ความรู้ แนะนำสั่งสอนแนวทางการทำงานศิลปะ และให้การช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการพัฒนาการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุด “จิตรกรรมวิถีอีสาน” ในชุดนี้

ขอขอบพระคุณ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ให้การสนับสนุนอนุมัติจัดสรรทุน “โครงการทุนช่างเผือก” ให้แก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าขอน้อมระลึกถึงครูช่างพื้นถิ่นอีสานที่สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่ายิ่ง ขอน้อมนำและสืบสาน ส่งต่อคุณงามความดีอันใดที่ก่อเกิดวิทยานิพนธ์นี้ ข้าพเจ้าขอน้อมระลึกถึงความเคารพเป็นอย่างสูง และสิ่งใดที่เป็นคุณงามความดีขอให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ทางศิลปะต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
สมมติฐานของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ขั้นตอนการศึกษา.....	3
แหล่งข้อมูล	3
วิธีการศึกษา	4
2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน.....	5
ที่มาของแนวคิดและแรงบันดาลใจ	6
อิทธิพลทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม.....	6
อิทธิพลทางด้านศิลปะ.....	7
3 การกำหนดรูปแบบและวิธีการในการสร้างสรรค์.....	17
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	17
ทัศนธาตุที่ใช้ในงานสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	26
4 การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	30
การสร้างสรรค์และพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1	31
การสร้างสรรค์และพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2	33
การสร้างสรรค์และพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3	37
การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	41

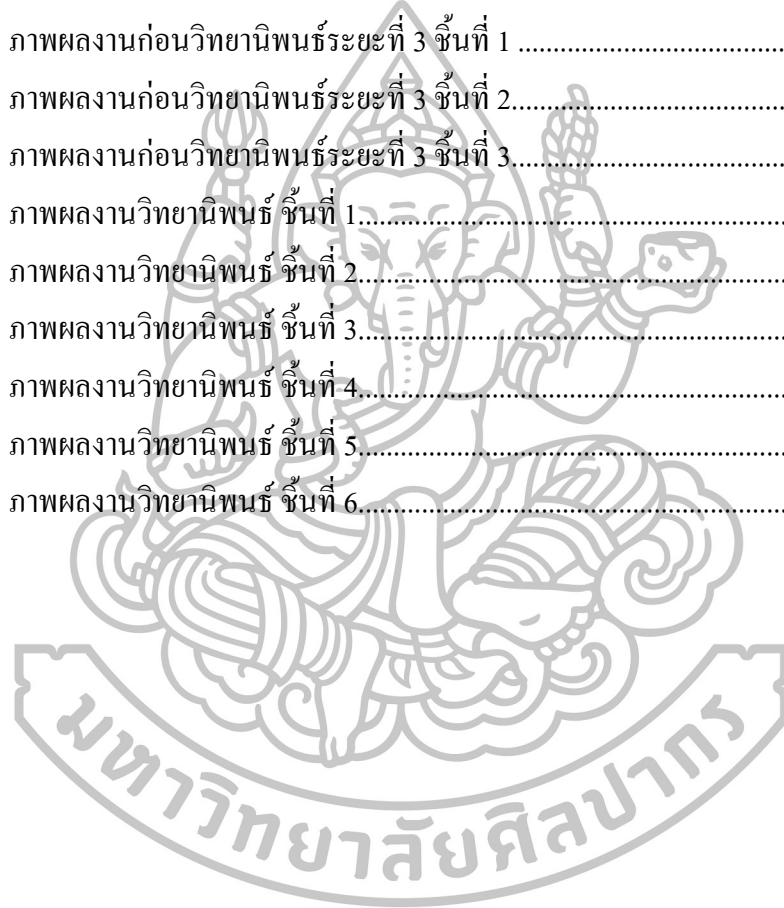
บทที่	หน้า
5 บทสรุป.....	48
รายการอ้างอิง	49
ภาคผนวก	50
ประวัติผู้วิจัย	53

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพผู้สูงอายุและคอกวัวของแม่สม ยิ่งงาม	9
2	ภาพบ้านของนางสมหวัง นาแซง	10
3	ภาพบริเวณพื้นที่หน้าบ้านของนางจันทร์ อาจหินกอง	10
4	ภาพแสดงลักษณะชุมชนบ้านหัวดง	11
5	ภาพครัวไฟของนางก้อม สมไชย	11
6	ภาพผู้สูงอายุแบบพื้นถิ่นของนางก้อม สมไชย	12
7	ภาพแสดงลักษณะครัวของนางรำพรรณ มาลี	12
8	ภาพใต้ถุนบ้านของนายวิทยา สอนสระคู	13
9	ภาพบ้านของนายวิทยา สอนสระคู	13
10	ภาพวัดสวนวาริพัฒนาราม	14
11	ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดสวนวาริพัฒนาราม	14
12	ภาพวัด ไชยศรี	15
13	ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด ไชยศรี	15
14	ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวนาราม	16
15	ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดยางทวงวนาราม	16
16	ภาพตัวอย่างภาพร่างต้นแบบด้วยดินสอพบนกระดาด	18
17	ภาพตัวอย่างภาพร่างต้นแบบด้วยปากกา	19
18	ภาพร่างสี	20
19	ภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์	22
20	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	23
21	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	23
22	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	24
23	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	24
24	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	25
25	ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	25
26	ภาพแสดงลักษณะรูปแบบของเส้น	27
27	ภาพแสดงลักษณะรูปแบบของสีและน้ำหนัก	28

ภาพที่		หน้า
28	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชั้นที่ 1	31
29	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชั้นที่ 2	32
30	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 1	34
31	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 2	35
32	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 3	36
33	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 1	38
34	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 2	39
35	ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 3	40
36	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1	42
37	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2	43
38	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3	44
39	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4	45
40	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 5	46
41	ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 6	47

บทที่ 1

บทนำ

ความเชื่อ ความศรัทธา และความผูกพันเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทอีสานที่ข้าพเจ้าอาศัยและเติบโตมานั้น เป็นสังคมที่มีรูปแบบทางคติความเชื่อ ความศรัทธา และมีการแสดงออกถึงความเคารพต่อจารีตธรรมเนียมข้อปฏิบัติอย่างตั้งมั่น ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน จากอดีตจวบจนปัจจุบัน ความรู้สึกผูกพันและความทรงจำเหล่านั้นล้วนได้รับการถ่ายทอดผ่านการฝึกฝนจนก่อเกิดเป็นความสุขภายในจิตใจของข้าพเจ้า และมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดทัศนคติในการสร้างสรรค์ผลงานด้านทัศนศิลป์ ด้วยเป็นแรงบันดาลใจที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกซึ่งความผูกพันกับวิถีของวัฒนธรรม เพื่อสื่อถึงคุณค่าความงามของวิถีชีวิตในสังคมชนบทอีสานได้เป็นอย่างดี

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมชนบท ที่มีหลักปฏิบัติสัมพันธ์กับคติความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ล้วนได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้ว่าโครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็ยังคงมีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาษาพูด วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ล้วนมีเป้าหมายและจุดประสงค์ของการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุจากความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่เปรียบเสมือนเป็นกุศโลบายเชื่อมโยงและส่งผลให้วิถีชุมชนเกิดการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่และยังสอดคล้องประสานกับความเป็นร่วมสมัยโดยการผนวกรูปแบบเข้ากับวิถีชีวิตของคนพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

คติความเชื่อของคนอีสาน ที่ยังคงรักษาการดำรงชีพแบบจารีตดั้งเดิมของสังคม ซึ่งยังคงยึดมั่นอยู่ในฮีตบ้านคองเมือง(จารีตประเพณี) แม้ว่าในปัจจุบันหากมองความเป็นจริงในหลายๆด้านแล้ว สภาพความเป็นอยู่ในสังคมชนบทอีสานจะก้าวหน้าไปเพียงใด ก่อเกิดหลากหลายปัจจัยที่เข้ามาเป็นตัวแปรต่อการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้ก็ย่อมนำมาซึ่งปัญหาสลับซับซ้อนมากมาย อันเป็นผล

สืบเนื่องมาจากการละเลยในคุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และความเชื่อความศรัทธาใน ความดีงามหลายๆสิ่ง นอกจากนี้การลดทอนความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนและพิธีกรรมความเชื่อ บางอย่าง ก็อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดความเสื่อมในสังคมอีสานได้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทอีสานในบางอย่างที่ข้าพเจ้าพบเจอนั้น สามารถรับรู้และ ส่งผลต่อความรู้สึกผูกพันกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทำให้ข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจและนำมา สร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะที่ต้องการสะท้อนให้หลายคนเห็นถึงคุณค่าของเรื่องราวและความ มงคงทางสุนทรีย์ะ อีกทั้งยังสะท้อนให้หลายคนได้หวนรำลึกถึงวิถีชีวิตในอดีตและที่มาของตนใน วิทยะว ซึ่งในปัจจุบันหลายคนคงตระหนักดีแล้วว่า แก่นของความเป็นจริงของวิถีวัฒนธรรมพื้นถิ่น ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่า เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้พยายามถ่ายทอดและปลูกฝังเพื่อให้เกิดเป็น แบบอย่างที่ดี และสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพราะ วันหนึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้จะค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปอยู่ในจิตใจของลูกหลานอย่างงดงามและยั่งยืน

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ที่สื่อถึงความรู้สึกผูกพันต่อความเชื่อความศรัทธาของ ชนบทธรรมเนียมที่ดั้งเดิม
2. เพื่อศึกษาเรื่องราวคติความเชื่อที่เกี่ยวกับวิถีชุมชนและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม ที่ สอดประสานกลมกลืนและผนวกเข้ากับชีวิตของคนในชุมชน
3. เพื่อศึกษาถึงความสำคัญของวิถีประเพณีและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ ผู้คนที่สืบเนื่องมาแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

สมมติฐานของการศึกษา

ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้าได้ค้นคว้าข้อมูลเพื่อการศึกษา และ สังเคราะห์เนื้อหาถึงการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมชนบทอีสานที่ข้าพเจ้าพบเจอ ได้แก่ ความรู้สึก ความผูกพันที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อ จริตประเพณีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันทีนาน วันก็ยิ่งลดน้อยลง สิ่งเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจ และได้นำเอาความรู้สึกนั้นมา สร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมที่ต้องการสะท้อนให้หลายคนตระหนักและสำนึกถึงคุณค่า เรื่องราว ความงดงาม คติความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ โดยได้รับอิทธิพลทาง ศิลปกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน นำมาถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมที่แสดงบรรยากาศ

และความรู้สึกผูกพันกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมซึ่งปัจจุบัน เพื่อให้ผู้คนตระหนัก และเห็นคุณค่าของความงดงามของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สืบสานถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ขอบเขตการศึกษา

1.ด้านเนื้อหา ความงดงามของขนบวิถีวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น ที่แฝงไปด้วยคติความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนและความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด หลากหลายเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาได้เชื่อมโยง และสะท้อนออกมาเป็นความรู้สึกให้หวนคำนึง นึกถึงคุณค่าของอดีต

2.ด้านรูปแบบ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอีสาน ในลักษณะ 2 มิติที่มีการทับซ้อนของรูปทรงกับเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับวิถีความสัมพันธ์และความรู้สึก ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน

3.ด้านเทคนิค ผลงานจิตรกรรมอีสาน ด้วยเทคนิคสีอะคริลิก สีฝุ่น บนพื้นดินสอพอง ปิดทองคำเปลว

ขั้นตอนการศึกษา

1.ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ทั้งจากการสอบถามผู้ที่มีความรู้ความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น และข้อมูลจากบทความหนังสือ วารสาร ภาพบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.ลำดับข้อมูล วิเคราะห์และทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบของรูปทรง โครงสร้าง ค่าน้ำหนักสี บรรยากาศ และพื้นที่ว่างให้เกิดความสวยงาม และสามารถสื่อความหมายได้ตามความรู้สึกที่ต้องการ

3.สร้างแบบร่าง แล้วนำเสนอผลงานเพื่อรับการวิจารณ์จากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ พัฒนา และปรับปรุงแก้ไขสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานในขั้นต่อไป

4.เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานและปฏิบัติงานจริง

5.เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและทำงานภาคเอกสาร ประกอบวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากตำราเอกสารและสื่อต่างๆเกี่ยวกับเรื่องของคติความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อวิถีวัฒนธรรมพื้นถิ่น แล้วทำความเข้าใจในเนื้อหา ความหมาย ปรัชญา และคติความเชื่อที่มีต่อวัฒนธรรมพื้นถิ่นนั้นๆ

2. ศึกษาข้อมูลภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน เพื่อทำความเข้าใจในโครงสร้างขององค์ประกอบที่มาของภาพอันจะนำมาสู่การกำหนด โครงสร้างหรือเค้าโครงของผลงาน ผสมผสานกับการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์

3. ศึกษาข้อมูลจากผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่มีความหลากหลาย และจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อศึกษาวิธีการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกที่ตรงตามเป้าหมายและทัศนคติส่วนตัว ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความงามตามแบบพื้นถิ่นไว้ได้

4. ศึกษาข้อมูลในสถานที่แหล่งชุมชนท้องถิ่น เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงของภาพถ่าย และบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ผลงาน

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่เราสนใจ ทั้งจากการสอบถามจากผู้ที่มีความรู้ความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น และข้อมูลจากบทความหนังสือ วารสาร ภาพบันทึกเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆทั้งในอดีตและปัจจุบัน นำมาถ้อยถนอง พัฒนาแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. กำหนดขอบเขตในการสร้างสรรค์ผลงานและวิธีการนำเสนอ โดยพิจารณาถึงวิธีการแสดงออกทางด้านรูปแบบ โครงสร้าง ค่าน้ำหนักสี บรรยากาศ และรายละเอียดของรูปทรงที่สามารถสื่อสารได้ตรงตามแนวความคิด

3. สร้างสรรค์ผลงานจริง ด้วยวิธีการทางด้านจิตรกรรมไทยแนวประเพณี

4. บันทึกข้อมูลและปัญหาที่เกิดขึ้นนำผลงานมาวิเคราะห์วิจารณ์จากอาจารย์ผู้สอนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานในขั้นต่อไปให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “จิตรกรรมวิถีอีสาน” เป็นการนำเสนอเรื่องราววิถีชีวิต และรากเหง้าของผู้คนในสังคมพื้นถิ่นอีสานที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบ จารีต ประเพณี ผู้คนส่วนใหญ่แล้ว ล้วนมีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเรียบง่าย สมถะ มีความยินดีในวัฒนธรรมของตน ที่มีเสน่ห์ มีอัตลักษณ์ความเป็นพื้นถิ่นที่มีความโดดเด่นไม่เหมือนใคร สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดคุณค่าของความรู้สึกรวมถึงวิถีทางวัฒนธรรม ที่แสดงความเป็นไปในลักษณะเฉพาะถิ่นได้เป็นอย่างดี

วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้สร้างเรื่องราว และถ่ายทอดทั้งความทรงจำ ความผูกพัน ความเชื่อ และความศรัทธาที่บ่มเพาะผู้คนในพื้นที่ รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเอง ทั้งนี้ “ความทรงจำ” นั้นมีความหมายที่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นอารมณ์ทางความรู้สึก ส่งผลให้เกิดกระบวนการทางความคิด และนำมาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน แม้ว่าในปัจจุบันเราจะมองเห็นความเป็นจริงในหลายๆ ด้านหลายๆ องค์ประกอบของสภาพสังคมชนบท ที่ล้วนแล้วแต่มีการพัฒนาที่ก้าวหน้ามากขึ้นแบบก้าวกระโดด ก่อเกิดหลากหลายสิ่งปัจจัยที่เข้ามาเป็นตัวแปรแทรกแซง หรือลดทอนขั้นตอน และพิธีกรรมทางคติความเชื่อต่างๆ ใ้ลดน้อยลง ส่งผลให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในอดีตลดเลือนลงไปบ้าง แต่ความเชื่อ และความทรงจำก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่องานสร้างสรรค์ ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่าความทรงจำนั้นจะชัดเจน หรือมากระทบจิตใจของเรามากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับสภาพการดำเนินวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละพื้นที่ หรือประสบการณ์ของแต่ละช่วงอายุคน

จากความรู้สึกในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับขนบ จารีตวัฒนธรรมประเพณี ในพื้นที่ที่ข้าพเจ้าได้รับรู้ และได้ประสบพบเจอนั้น ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ในช่วงชีวิตที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์สร้างแรงบันดาลใจออกมาเป็นผลงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ซึ่งข้าพเจ้าได้จำแนกลักษณะข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของแนวคิด และอิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ออกไปตามลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ ได้แก่

ที่มาของแนวคิดและแรงบันดาลใจ

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า เป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกผ่านการทับซ้อนเรื่องราว และรูปทรง ที่มีความเชื่อมโยง และมีความสัมพันธ์กัน โดยได้รับแรงบันดาลใจและแนวความคิดมาจากคติความเชื่อ ความศรัทธาในวิถีการดำเนินชีวิตใน สังคมชนบทอีสาน นำมาสร้างสรรค์ และสื่อสารเป็นผลงาน 2 มิติ ในรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะ ตน ซึ่งเกิดจากอารมณ์ และความผูกพันทางความรู้สึกส่วนตนที่มีต่อวัฒนธรรมพื้นถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความงดงาม ความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิตจากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

อิทธิพลจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมชนบทอีสาน ล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมนั้นๆ รูปแบบทางคติความเชื่อ เกี่ยวกับจารีต ประเพณีอาจจะมีการลดทอนลง ไปบ้าง อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าเมื่อก่อนสังคมในอดีตของชาวอีสานให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยึดมั่นถือมั่นอยู่ในฮีตบ้านคองเมือง(จารีตประเพณี)นั่นคือ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยความพึงพอใจ เช่น งานบุญ งานกุศล กิจกรรมประเพณีหม่อคณะ ตามที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของสังคม คือ “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ด้วยการยึดมั่นในฮีตบ้านคองเมืองและบทบัญญัติของสังคมเป็นเป้าหมายสำคัญของวิถีชีวิตเป็นผลให้ชาวอีสานมีพฤติกรรมประณีประระนอมมากกว่าการก้าวร้าว ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน แบ่งปันผลประโยชน์ แบ่งปันผลผลิตและเกื้อกูลแรงงานกัน¹

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน ความเป็นสังคมชนบทอีสานที่มีรากเหง้าแบบยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงามสืบต่อกันมานั้น จะลดน้อยลงเพียงใดก็ตาม อาจจะด้วยเหตุผลหรือปัญหาที่หลากหลายไม่ว่าด้วยประการใด ข้าพเจ้าคิดว่าวิถีของความเชื่อในสังคมชนบทที่ยังคงดำเนินอยู่ อย่างงดงามและสืบทอดต่อไปได้

ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำกัดคำว่า “ชนบท” อ่านออกเสียงว่า “ชน – นะ – บค”เป็นคำนาม ซึ่งมีความหมายว่าบ้านนอกหรือเขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป พังคูปแบบนี้มันรู้สึกถึงความห่างไกลความเจริญไม่มีรถไฟฟ้ามหานคร ไม่มีเทคโนโลยี ไม่มีแสงสี อย่างที่คนเมืองหลวงมี ชนบทมีเรื่องราวมีที่มาที่ไป มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่การพึ่งพาอาศัยของผู้คน มีขนบธรรมเนียม มีน้ำใจมีการแบ่งปัน หรือเรียกสถานที่แห่งนี้มีจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกัน มีทุกข์มีสุขคละเคล้ากันไป อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าหากวันหนึ่งชนบทหายไปก็ไม่ผิดอะไร เพราะทุกอย่าง

¹ อุดม บัวศรี และคณะ ,เที่ยวอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร,2532), 15.

ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง แต่ขอให้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ลืมหืมเหง้า ไม่ทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมและต้องเพิ่มเติมเรื่องราวการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนอย่างมีความสุขแก่นั้นพอแล้ว²

สภาพแวดล้อมในชนบทของไทยเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ด้วยระเบียบและแบบแผนที่ก่อตัวขึ้นจากความจำเป็นของการดำเนินชีวิต กลมกลืนกับธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของชาวชนบท ก่อให้เกิดความรักความใกล้ชิด ความอบอุ่นที่เริ่มจากครอบครัวขยายวงไปสู่หมู่บ้าน ผู้คนมีการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ มีความสุขสงบ มีการคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เหล่านี้ได้กลายเป็นวัฒนธรรมของชาวชนบทไทย ที่ซึมลึกอยู่ในกระแสเลือดของผู้คนในพื้นที่บ้าน ข้าพเจ้าเกิดมาในสังคมนี้ และรับรู้วัฒนธรรมนี้ ควบคู่ไปกับการเติบโตและเรียนรู้ชีวิต รวมทั้งความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสังคมวัฒนธรรมแบบนี้ จึงอยากจะนำเสนอสาระสำคัญทางความรู้สึกนี้มาเป็นผลงานทางศิลปะ³

ข้าพเจ้าเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีคติและความเชื่อที่ดีต่อวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่ถิ่น มีการเรียนรู้และซึมซับมาแต่ครั้งเยาว์วัย ได้รับการปลูกฝังและถ่ายทอดขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยที่เหมาะสม เพื่อสืบสานและต่อยอดสิ่งที่บรรพบุรุษได้ส่งต่อให้ โดยปกติแล้วสังคมในชนบทที่สานเท่าที่ข้าพเจ้าประสบพบเจอมานั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งคติความเชื่อ ความเป็นอยู่ สภาพการดำเนินวิถีชีวิต และบริบททางสิ่งแวดล้อม

อิทธิพลทางด้านศิลปะ

ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อสื่อความหมายความรู้สึกและความคิด ต่อผู้ดูและสร้างคุณค่าเพื่อจรรโลงต่อจิตใจของมนุษย์และยังมีส่วนในการพัฒนาขีดความสามารถจิตใจ และสติปัญญาของมนุษย์ให้มีความละเอียดอ่อน มองเห็นความงาม และคุณค่าในสรรพสิ่งที่ได้สร้างขึ้น ศิลปะให้ความเพลิดเพลิน สร้างสุนทรียะแก่ผู้พบเห็น ก่อให้เกิดปัญญา และความนึกคิดอันจะนำไปสู่ความเป็นอารยะชนที่มีความสมบูรณ์

ผลงานศิลปะของแต่ละพื้นที่ หลากหลายชนชาติและแต่ละเผ่าพันธุ์ ได้ให้ประสบการณ์และการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่กับเราเสมอ หมายถึงให้เราได้เรียนรู้รับอารมณ์ ความรู้สึก หรือความประสานกลมกลืน หรือความตื่นตัวทางสติปัญญา หรืออะไรก็ตามที่ศิลปินสามารถหยิบยื่นนำมา

² เอะ ชู. “ตามหาชนบท,” *My home*, 072 (เมษายน 2259): 120.

³ ทินกร กายรสสุวรรณ. “วัฒนธรรมชนบท” (วิทยานิพนธ์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ สาขาวิชาภาพพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539)

สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ได้ ศิลปะเปรียบเสมือนหัวใจของชีวิตและวิญญาณที่เข้มข้น ที่เติมเต็มให้กับศิลปินได้นำมาคิดวิเคราะห์ ถัดนั้นกรองและถ่ายทอดออกมา ผสมผสานกับประสบการณ์ชีวิตที่เขาได้รับมาด้วย เพื่อให้เกิดเป็นงานศิลปะที่ให้คุณค่าอย่างแท้จริง

ในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุด “จิตรกรรมวิถีอีสาน” ได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่า อิทธิพลและที่มาต่างๆ ล้วนได้รับแรงบันดาลใจมาจากประสบการณ์และการซึมซับทางความรู้สึก ความผูกพันเกี่ยวกับสังคมชนบทของข้าพเจ้า

ภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยที่มีการแสดงออกอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นถิ่น และแต่ละพื้นที่เพื่อสอดรับรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต คติความ เชื่อความนิยม หรือถ่ายทอดแสดงความเป็นสกุลช่างและอัตลักษณ์เฉพาะตนของแต่ละพื้นถิ่น สำหรับภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พบในภาคอีสานหรือที่เรียกกันว่า ฮูปแต้มอีสานนั้น มีรูปแบบและกรรมวิธีการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ที่ไม่มียกเว้นตายตัวนัก ช่างแต้มมีอิสระเสรีในการแสดงออกอย่างเต็มที่ ช่างแต้มคนเดียวหากไปเขียนภาพ ณ สถานที่ต่างกัน รูปลักษณะขององค์ประกอบศิลป์ก็จะแตกต่างกันออกไป ช่างแต้มจะเลือกสรรเรื่องราวจากพุทธประวัติหรือวรรณกรรมพื้นบ้านเฉพาะส่วน หรือเป็นตอนที่ช่างแต้มเกิดความประทับใจ นำมาพรรณนาด้วย เส้น สี และองค์ประกอบที่ต่อเนื่องกันไป จากภาพหนึ่งเชื่อมต่อกับอีกภาพหนึ่ง เพื่อสื่อสารความคิดให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ มองเห็นความงามทางสุนทรียศาสตร์ และคุณค่าทางคุณธรรมที่แฝงอยู่ในปฐมชาติทัศนศิลป์ ดังนั้นเนื้อหาเรื่องราวของภาพแต่ละตอนจะจบในตัวของมันเอง⁴ มีความกระชับเข้าใจง่ายในเนื้อหาที่นำเสนอ ด้วยรูปแบบที่มีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ที่มีความงามแฝงอยู่ในผลงานจิตรกรรม ฮูปแต้มอีสานนั้นมีผลมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญที่มีส่วนเป็นแรงผลักดันให้ช่างแต้มมีใจที่ศรัทธาจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมฮูปแต้มอันล้ำค่านี้ เกิดเป็นความงามทางศิลปะทางเนื้อหาสาระที่สะท้อนคุณธรรม ความดีงามของสังคมไทยและสังคมชนบทอีสาน ในอดีตจวบจนมาถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาและเป็นอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในครั้งนี้

จากการศึกษาและเรียนรู้ภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน หรือที่คนในพื้นที่เรียกว่า ฮูปแต้ม ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจที่จะทำงานสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์โดยอาศัยแนวเรื่องมาจากความรู้สึกผูกพันเกี่ยวกับคติความเชื่อ และความศรัทธาในจารีตประเพณีท้องถิ่นของข้าพเจ้า ที่ได้จากการเรียนรู้และซึมซับมาในช่วงวัยเยาว์ นำมาผสมผสานกับรูปแบบการสร้างสรรค์ที่มีการ

⁴ไพโรจน์ สโมสร. จิตรกรรมฝาผนังอีสาน. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2532), 36.

แสดงออกในรูปแบบส่วนตน เกิดเป็นผลงานศิลปะไทยในรูปแบบจิตรกรรมแนวประเพณี ที่บ่งบอกถึงสาระของเนื้อหาซึ่งพบเห็นได้ในสังคมชนบทอีสานจากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

ความเรียบง่ายในรูปแบบและผลงานที่เรามองเห็นและสามารถรับรู้ได้ในจิตรกรรมฝาผนังอีสานนั้น ทำให้การสื่อสารกับคนดูเข้าใจง่ายขึ้น หากแต่ความเรียบง่ายที่เราเห็นนั้น ได้มีกระบวนการสร้างสรรค์ผ่านแนวคิดที่มีชั้นเชิงขั้นสูง ผสานกับแรงศรัทธาในตัวช่างผู้บรรจงฝีมือสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ตราตรึงใจผู้คน

อิทธิพลจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 ภาพทุ่งนาข้าวและคอกวัวของแม่สม ยิ่งงาม บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2 ภาพบ้านของนางสมหวัง นาแซง บ้านห้วยดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 3 ภาพบริเวณพื้นที่หน้าบ้านของนางจันทร์ อาจหินกอง บ้านห้วยดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 4 ภาพแสดงลักษณะชุมชนบ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 5 ภาพครัวไฟของ นางก้อม สมไชย บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 6 ภาพยุ่งฉางข้าวแบบพื้นถิ่นของ นางก้อม สมไชย บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 7 ภาพแสดงลักษณะครัวของนางรำพรรณ มาลี บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 8 ภาพใต้ถุนบ้านของนายวิทยา สอนสระคู บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 9 ภาพบ้านของนายวิทยา สอนสระคู บ้านหัวดง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

อิทธิพลจากงานศิลปกรรม สูปแต้มอีสาน

ภาพที่ 10 วัดสวนวาริพัฒนาราม ตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 11 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดสวนวาริพัฒนาราม ตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 12 วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลไชยศรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 13 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลไชยศรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 14 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอกรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 15 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอกรบือ จังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 3

กำหนดรูปแบบและวิธีการในการสร้างสรรค์

ข้าพเจ้าได้นำเสนอเนื้อหาสาระเรื่องราวเกี่ยวกับคติความเชื่อความศรัทธาในจารีตประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสาน โดยอาศัยรูปแบบการสร้างสรรค์มาจากจิตรกรรมฝาผนังอีสานนำมาผสมผสานกับรูปแบบกระบวนการทางความคิดและการแสดงออกในรูปแบบจิตรกรรมไทยแนวประเพณี

ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

1. การหาข้อมูลที่ศึกษา

1.1. ศึกษาและเก็บข้อมูลทางด้านสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในสถานที่จริง เช่น บริเวณชุมชนสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัย วัด หรือสิม และสถาปัตยกรรมในท้องถิ่นของข้าพเจ้า อีกทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม ที่มีส่วนสนับสนุนเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในกระบวนการทำงานสร้างสรรค์

1.2. การศึกษาหาข้อมูลจากหนังสือที่มีประวัติความเป็นมาและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของผู้นับชาวอีสาน และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมอีสาน เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการคิดกับความมุ่งหมายทางการศึกษา ตลอดจนศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เข้าใจถึงข้อมูลนั้นๆ

1.3. การศึกษาหาข้อมูลจากผลงานทัศนศิลป์ทุกแขนงที่ชื่นชอบ และมีแนวคิดเนื้อหาที่กล่าวถึงการสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินไปของวิถีชีวิตของชนบทในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

2. การสร้างภาพร่าง

การสร้างภาพร่างจากแหล่งข้อมูลของสถานที่จริง และข้อมูลจากคติความเชื่อเกี่ยวกับจารีตประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นชนบทที่มีความผูกพัน ก่อเกิดเป็นความรู้สึกตรงตามความมุ่งหมายที่ต้องการถ่ายทอดออกมา โดยการสร้างภาพร่างนั้น เป็นเสมือนการเขียนบันทึกถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆด้วยการทดลองจัดวางรูปทรง หาค่าน้ำหนัก และสร้างองค์ประกอบ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ลงตัวก่อนการสร้างสรรค์ผลงานจริง

ภาพที่ 16 ภาพตัวอย่างภาพร่างต้นแบบด้วยดินสอบนกระดาษ

ภาพที่ 17 ภาพตัวอย่างภาพร่างต้นแบบด้วยปากกานนกระดาก

ภาพที่ 18 ภาพร่างสี

3. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานจริง

นำภาพร่างลายเส้นเป็นต้นแบบที่น่าพอใจมาขยายเป็นผลงานจริง ด้วยวิธีการที่ไม่ยึดติดกับภาพร่างจนเกินไป เช่น อาจมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ตรงกับความรู้สึกส่วนตัวให้มากที่สุด โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1. ขั้นตอนการเตรียมแผ่นภาพ โครงสร้างที่ทำด้วยไม้ เพื่อให้เกิดแผ่นภาพรูปสี่เหลี่ยมตามขนาดที่ต้องการ หลังจากนั้นจึงนำผ้าใบมาขึงให้ตึง

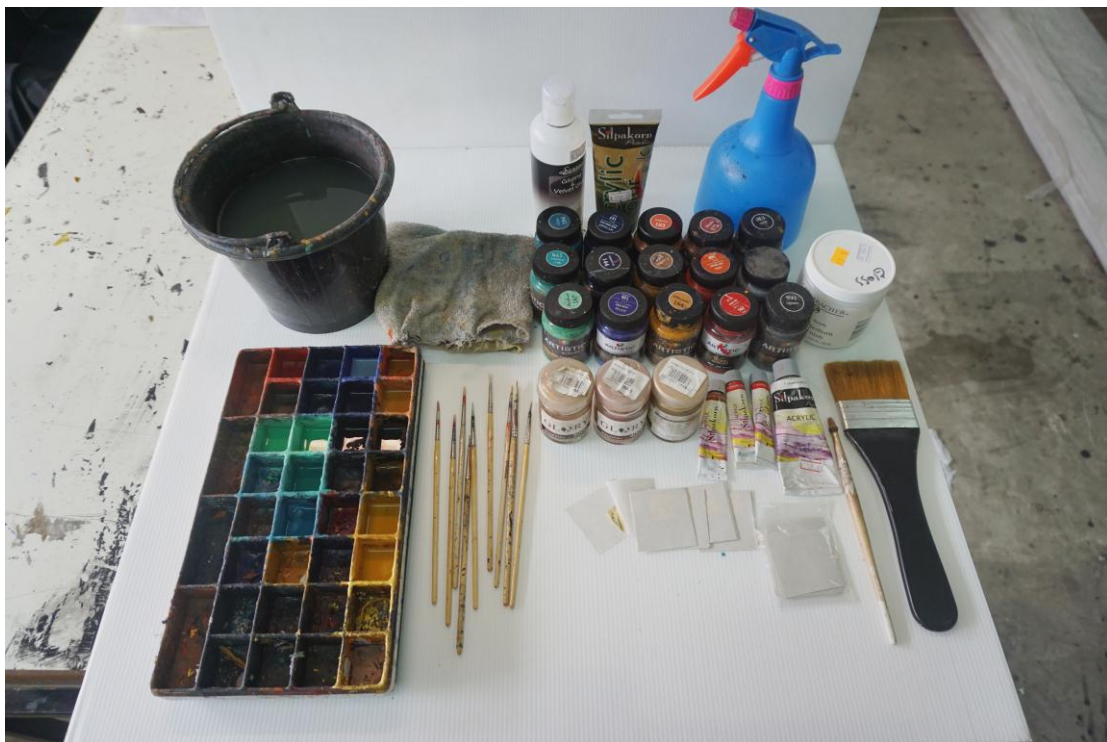
3.2. ขั้นตอนการเตรียมพื้นหลังด้วยการรองพื้นด้วยสีพลาสติกผสมด้วยกาวลาเท็กซ์ ในอัตราส่วนพอประมาณ 3-4 ชั้น และดินสอพองผสมกาวลาเท็กซ์ พร้อมทั้งใช้กระดาษทรายขัดกับน้ำให้เรียบพอประมาณ

3.3. ขั้นตอนการขยายผลงาน นำภาพร่างที่มีความสมบูรณ์และลงตัว มาขยายเท่าขนาดภาพจริงลงบนเฟรมผ้าใบที่เตรียมพื้นไว้เรียบร้อยแล้ว โดยวิธีการตัดเส้นด้วยพู่กัน เพื่อให้เกิดเป็นรูปทรง น้ำหนักทับซ้อนตามที่ต้องการ ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม เพื่อความสมบูรณ์ของผลงาน

3.4. ขั้นตอนการเขียนภาพของข้าพเจ้าคล้ายคลึงกับวิธีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่มีวิธีการตัดเส้นแถมสี ลงในพื้นที่ของรายละเอียดผลงาน คัดน้ำหมึกสี โดยรวมก่อนแล้วจึงเน้นไปที่รายละเอียดของภาพ จากนั้นจึงเพิ่มความเข้มในส่วนที่เป็นจุดเด่นให้มากขึ้น ด้วยวิธีการระบายค่าน้ำหมึกสีซ้อนกันเป็นชั้นๆ และมีการใช้เทคนิคการปิดทองเปลว

ลักษณะการเขียนเป็นไปตามทิศทางและโครงสร้างของรูปทรงและเนื้อหา มีการกำหนดค่าของกลุ่มสีที่ใช้เพื่อเน้นจุดเด่นในบางจุดตามความเหมาะสม แสดงความเป็นกลุ่มก้อนของปริมาตรและทิศทางขององค์ประกอบและรูปทรงเนื้อหา ที่ต้องการสื่อสารแบบเรียบง่าย

3.5. วิเคราะห์ตรวจสอบภาพรวมของเนื้อหาสาระ รายละเอียด และทัศนธาตุต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ภายในผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ชิ้นนั้นๆ ทั้งโดยตนเอง และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อหาข้อดี และข้อบกพร่องในผลงาน ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ เทคนิควิธีการ และกระบวนการในการสร้างสรรค์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาการสร้างสรรค์ในขั้นต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 19 ภาพแสดงอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 20 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 21 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 22 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 23 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 24 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 25 ภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ทัศนธาตุที่ใช้ในงานสร้างสรรค์ผลงานงานวิทยานิพนธ์

1. รูปทรง คือ ส่วนที่เป็นรูปธรรมของงานศิลปะ รูปทรงเป็นตัวละครสำคัญที่สื่อความหมาย จากศิลปินไปสู่ผู้ดู และด้วยรูปทรงเพียงส่วนเดียว ศิลปินก็สามารถสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่ต้องอาศัยเรื่องหรือเนื้อเรื่องใดๆ รูปทรงจึงมีความสำคัญที่สุด จนอาจกล่าวได้ว่า รูปทรงคือ งานศิลปะ⁵

รูปทรง (Form) ในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ เป็นส่วนที่มีความสำคัญในผลงานของข้าพเจ้า ที่ต้องการแสดงออกถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และความงามที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทพื้นถิ่นที่ ข้าพเจ้าอาศัยอยู่นั้น ออกมาเป็นความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และความหมาย จนทำให้ผู้ชมเกิดความ นึกคิดหวาดถึงเรื่องราวจากอดีตจวบจนปัจจุบันที่ถ่ายทอดต่อกันมา การแสดงออกทางรูปทรงใน งานของข้าพเจ้าเป็นการผสมผสานรูปทรงของสิ่งปลูกสร้าง และสภาพแวดล้อมสิ่งของเครื่องใช้ ที่มี ความเชื่อมโยงกับผู้คนในพื้นที่ซึ่งมีความผูกพันกับคตินิยมเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม

2. เส้น (Line) ในงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ประกอบไปด้วยเส้นโครงสร้าง (Structural Line) 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ลักษณะแรกเป็นเส้นรอบนอกของรูปทรง แสดงออกโดยการกำหนดที่ว่างของ รูปทรงในงานจิตรกรรม ส่วนในลักษณะที่สองเป็นเส้นภายใน เป็นเส้นโครงสร้างที่กำหนดทิศทาง ของรูปทรงที่ถูกย่อยไปจากรูปทรงโครงสร้างหลัก สร้างความรู้สึกเคลื่อนไหวแบบซ้ำๆและเรียบง่าย ลักษณะที่สามเป็นเส้นรายละเอียด เป็นการใช้เส้นขนาดเล็กที่เกิดจากการใช้พู่กันขนาดเล็ก เป็น ตัวสร้างน้ำหนักอ่อนแก่ทับซ้อนรูปทรง เพื่อให้เกิดค่าของน้ำหนักจากเส้นภายในผลงาน และเพื่อให้ เกิดเอกภาพอย่างสมบูรณ์ จึงถือได้ว่าเส้นมีความสำคัญกับการสร้างสรรค์ผลงานเป็นอย่างมากเพราะ สามารถสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

⁵ชลุด นิมเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 6.(กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2544), 209.

ภาพที่ 26 ภาพแสดงลักษณะรูปแบบของเส้น

3. สีและน้ำหนักร (Color and Tone) ในงานจิตรกรรมของข้าพเจ้าลักษณะของการใช้กลุ่มสีที่กลมกลืนกันด้วยวรรณะของสีอุ่นและวรรณะของสีเย็นที่ขัดแย้งกัน เป็นน้ำหนักรสีที่แสดงออกทางความงามความรู้สึกของวิถีชีวิตสังคมชนบทที่มีความเรียบง่าย โดยพื้นหลังของภาพมีการใช้น้ำหนักรของกลุ่มสีที่มีค่าของความเข้ม-อ่อนคละเคล้ากันไป และกำหนดบรรยากาศของภาพให้น้ำหนักรของรูปทรงที่เป็นส่วนสำคัญนั้นเน้นจุดเด่นด้วยค่าน้ำหนักรของทองคำเปลว โดยน้ำหนักรเหล่านี้จะเชื่อมโยงน้ำหนักรหนึ่งไปยังน้ำหนักรหนึ่งได้ ทำให้ภาพนั้นดูกลมกลืนมีมิติเคลื่อนไหวทางสายตาและอารมณ์ได้อย่างชัดเจน แล้วยังนำพาไปสู่เนื้อหาสาระ ความรู้สึกที่ต้องการออกมาในภาพได้อย่างเป็นเอกลักษณ์และมีความสมบูรณ์

ภาพที่ 27 ภาพแสดงลักษณะรูปแบบของสีและน้ำหนักร

4. พื้นผิว (Texture) พื้นผิวในงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ เป็นส่วนที่สำคัญเช่นกัน เป็นพื้นผิวที่ช่วยให้งานนั้นเกิดอารมณ์ เกิดความรู้สึก และเข้าถึงจุดมุ่งหมายได้ตรงประเด็น พื้นผิวในงานของข้าพเจ้าเกิดจากสร้างร่องรอยด้วยที่แปรของพู่กันและการใช้กระดาษทรายขัดเพื่อให้เกิดพื้นผิวในส่วนที่ต้องการ ก่อให้เกิดเป็นรูปร่าง คราบพื้นผิว โครงสร้างในภาพโดยรวมเป็นน้ำหนักกลางๆ ซึ่งพื้นผิวเหล่านี้ทำให้การเขียนภาพเกิดอารมณ์ และความรู้สึกตรงตามจุดมุ่งหมายพร้อมกับทำให้เกิดความสัมพันธ์กับเนื้อหาเรื่องราวที่จะแสดงออกถึง และจังหวะทางสายตา อารมณ์ ทำให้ภาพดูมีเรื่องราวมากขึ้น

5. ที่ว่าง (Space) ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นฉากหลังหรืออยู่ในบริเวณโดยรอบเพื่อให้เกิดมิติ และจังหวะของรูปทรงต่างๆ ที่ว่างในภาพมีลักษณะเป็นน้ำหนักบางเบาที่เกิดจากการใช้น้ำสีบรรจงสร้างสรรค์รูปทรงที่มีการทับซ้อนจนเกิดน้ำหนักที่ลงตัว ช่วยทำให้ภาพมีลักษณะของบรรยากาศที่อบอุ่น โดยเนื้อหาสาระสำคัญทั้งหมดได้แสดงออกผ่านรูปทรงของสถาปัตยกรรม บ้าน วัดและสิ่งปลูกสร้างต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงผูกพันกับจารีต ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมชนบท ดังนั้นพื้นที่ว่างที่มีน้ำหนักของสีบางๆจึงเป็นตัวผลักดันให้รูปทรงและ โครงสร้างในผลงานเกิดความโดดเด่นนั่นเอง

บทที่ 4

การดำเนินงานการสร้างสรรค้วทยานิพนธ์

ผลงานสร้างสรรค้วทยานิพนธ์ในหัวข้อ “จิตรกรรมวิถีอีสาน” มีเนื้อหาสาระที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงแบบอย่างของคติความเชื่อความศรัทธาของประเพณีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมชนบทอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการสร้างและกำหนดรูปแบบของการสร้างสรรค้วทยานิพนธ์ที่มีลักษณะของการทับซ้อนกันของเส้น สี ค่าน้ำหนัก เพื่อให้เกิดมิติของรูปทรงที่สอดรับกับเนื้อเรื่อง ด้วยการแสดงออกทางด้านเนื้อหาที่บ่งบอกถึงคติความเชื่อในการดำเนินชีวิต ที่แสดงถึงความศรัทธาต่อธรรมเนียมสิ่งที่ดีงาม ซึ่งมีการยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมและความเชื่อในสังคมชนบทอีสานที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตเป็นแบบอย่างให้ผู้คนได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสมัยนิยม ซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบันหลากหลายสิ่งในชนบทอีสานผันแปรไปมากพอสมควร ทั้งการให้ความสำคัญเกี่ยวกับจารีต วัฒนธรรมของคนในสังคมปัจจุบันที่ลดเลือนลงไปบ้างนั้น อาจจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในหลายๆด้าน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดันและปะทุเป็นความรู้สึกออกมาจากภายใต้จิตสำนึกของข้าพเจ้า สื่อสารผ่านผลงานจิตรกรรมในรูปแบบจิตรกรรมแนวประเพณี ด้วยการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเป็นกระบวนการขั้นตอนของการสร้างสรรค้วทยานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะมาเป็นผลงานวิทยานิพนธ์ในชุดนี้ ต้องอาศัยระยะเวลาในการค้นหาแนวทางการสร้างสรรค้วทยานิพนธ์ อีกทั้งมีการทดลองเพื่อค้นหารูปแบบเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตรงตามความรู้สึกและองค์ความรู้ในแง่มุมต่างๆ และเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสร้างสรรค้วทยานิพนธ์ตลอดจนการแก้ไขปัญหาในเชิงทัศนศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเนื้อหา รูปแบบ แนวคิดและเทคนิควิธีการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องสมบูรณ์ และตรงตามจุดมุ่งหมายของการแสดงออกให้มากที่สุด โดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของการพัฒนาการสร้างสรรค้วทยานิพนธ์ตั้งแต่ระยะแรกจนถึงปัจจุบันดังนี้

การสร้างสรรค์และพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1

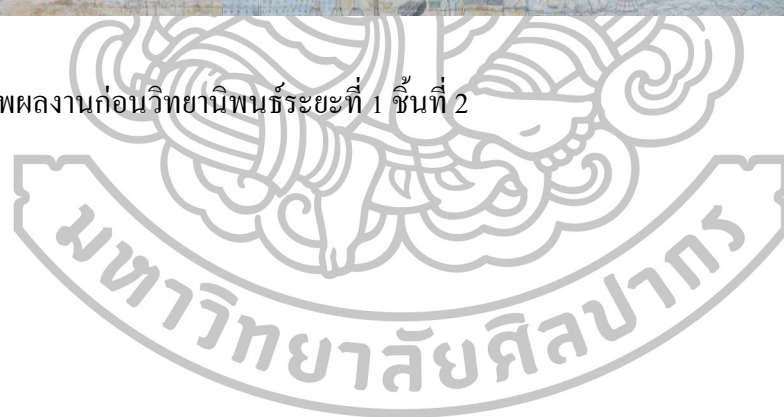
ผลงานในระยะแรกเริ่มนี้ เกิดจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน ในช่วงต้นของหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต โดยข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจมาจากจิตรกรรมฝาผนังอีสาน นำเสนอผ่านเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่อีสาน ด้วยรูปทรงและองค์ประกอบการจัดวาง โครงสร้างที่เรียบง่ายแสดงผ่านผลงานจิตรกรรมที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกถึงความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา ซึ่งผลงานในระยะแรกนี้ยังอยู่ในช่วงของการศึกษาค้นคว้าทดลอง เพื่อค้นหาวิธีการกำหนดรูปแบบและเทคนิคให้เกิดความสมบูรณ์ในผลงานชิ้นต่อไป

ภาพที่ 28 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 29 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชั้นที่ 2

การสร้างสรรคและพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2

ผลงานในระยะนี้ ยังคงอยู่ในช่วงของการทดลองการสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาของการแสดงออกทางด้านรูปแบบและองค์ประกอบตลอดจนมุ่งหาแนวคิด ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวของรูปทรงโครงสร้างหลัก อารมณ์และความรู้สึกที่มีสภาพแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรมประเพณี ที่ส่งผลต่อความรู้สึกของข้าพเจ้า โดยอาศัยพื้นฐานทางความคิดเชื่อเกี่ยวกับจารีตวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดแนวคิด ประกอบกับความรู้สึกผูกพันที่มีมาแต่วัยเยาว์ซึ่งในระยะที่ 2 นี้ การแสดงออกยังไม่ลงตัวสมบูรณ์เต็มที่เนื่องจากขาดความเข้าใจในแง่ของความคิดที่ต้องการนำเสนอ เป็นผลให้ผลงานมีรายละเอียดที่ยังไม่น่าพอใจนัก จึงทำให้การแสดงออกทางรูปแบบนั้นไม่ตรงตามแนวคิดที่กำหนดไว้

การพัฒนาผลงานในระยะนี้ซึ่งอยู่ในช่วงเตรียมผลงานให้เกิดความสมบูรณ์เพื่อการเสนออนุมัติหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ ได้พบปัญหาและข้อบกพร่องที่ต้องดำเนินการแก้ไข ทั้งกระบวนการทางด้านความคิดที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง เนื้อหาที่ต้องการแสดงออก ตลอดจนรูปแบบวิธีการเทคนิคในการสร้างสรรค์ที่ยังคงยึดติดรูปแบบเดิมๆ ทำให้รูปทรงโครงสร้างไม่มีความกลมกลืนกัน ทิศทางของเส้น น้ำหนัก และจังหวะพื้นที่ว่างไม่สมบูรณ์ ทำให้น้ำหนักภายในภาพโดยรวมมีลักษณะที่เท่ากัน อีกทั้งลักษณะพื้นผิวก็ยังไม่สอดคล้องกับรูปทรง จึงส่งผลให้ภาพรวมของผลงานในช่วงระยะนี้ยังพบปัญหาและสิ่งผิดพลาด แต่การปรับปรุงแก้ไขโดยการสร้างและค้นหารูปทรงที่แสดงความรู้สึกออกมา จากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มีผลทำให้การแสดงออกในผลงานระยะต่อไปมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับความรู้สึกตรงตามจุดมุ่งหมายพอสมควร

ภาพที่ 30 ภาพผลงานก่อนวิถยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 1

ภาพที่ 31 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 32 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 3

การสร้างสรรค์และพัฒนาการในผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3

ผลงานการสร้างสรรค์เพื่อเตรียมเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ เป็นช่วงระยะเวลาของการค้นหาแนวทางด้วยการทดลองปรับเปลี่ยนเทคนิครูปแบบและวิธีการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีความเฉพาะตนซึ่งได้ พบปัญหาในเรื่องโครงสร้างของภาพบุคคลที่เป็นจุดเด่นภายในภาพ ประกอบกับค่าน้ำหนักสีภายในผลงานที่ดูไม่สมบูรณ์ ด้วยเกิดจากการใช้ค่าน้ำหนักสีที่กระจายเท่ากันทั้งภาพมากเกินไป รูปทรงที่ต้องการเน้นให้เป็นจุดเด่นก็ยังมีขาดความเป็นปริมาตร รูปทรงดูแบนขาดความลึกตื้นของค่าน้ำหนักสี แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงพัฒนาการขึ้นมาจากระยะที่ 2 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงการสร้างสรรค์ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลงานจนนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ ด้วยรูปแบบ เทคนิค กระบวนการวางองค์ประกอบของภาพนั้นที่เป็นไปตามความรู้สึกละเอียดและเนื้อหาตรงตามเจตนาที่ต้องการจะแสดงออก

ภาพที่ 33 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 1

ภาพที่ 34 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 35 ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 3

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

อาจกล่าวได้ว่าผลงานในระยะนี้มีความสมบูรณ์ลงตัวมากที่สุดในช่วงของการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานทำวิทยานิพนธ์ ทั้งทางด้านความคิด และเนื้อหาที่มีความชัดเจนด้วยการนำเสนอ มุมมองการดำเนินวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมชนบทอีสาน ที่มีความเชื่อความศรัทธาในขนบจารีต ประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเหล่านี้ ล้วนได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังเป็นข้อธรรมนิยมการปฏิบัติตนเพื่อให้สำนึกในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น และด้วยเจตนาที่ข้าพเจ้าต้องการจะนำเสนอมุมมองด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมในสังคมชนบทที่มีมาแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน แม้ว่าหากมองความเป็นจริงในหลายๆด้านแล้ว สภาพความเป็นอยู่ในสังคมชนบทอีสานจะก้าวหน้าไปเพียงใด ก่อเกิดหลากหลายปัจจัยที่เข้ามาเป็นตัวแปรต่อการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้ก็ย่อมนำมาซึ่งปัญหาสลับซับซ้อนมากมาย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการละเลยในคุณค่าเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมและความเชื่อความศรัทธาในความดีงามหลายๆสิ่ง นอกจากนี้การลดทอน ความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนและพิธีกรรมความเชื่อ ก็อาจเป็นผลที่ทำให้เกิดความเลื่อมในสังคม อีสานได้ การเห็นถึงความเลื่อมในสังคมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ผู้คนควรตระหนักคิดและ ปฏิบัติกระทำในสิ่งที่ควร

ความรู้สึกสะเทือนใจเหล่านี้ ส่งผลให้ข้าพเจ้าเกิดความคิดความรู้สึกที่จะนำมาถ่ายทอด ให้สังคมได้รับรู้ถึงความจริงผ่านผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ โดยการนำแนวคิดทางด้านเนื้อหาที่ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความผูกพันเชื่อมโยงประเพณีวัฒนธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดของการ สร้างสรรค์ศิลปะผนวกเข้ากับการนำเสนอรูปแบบของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนในสังคมชนบท อีสาน ภาพรวมผลงานของข้าพเจ้าในวิทยานิพนธ์ชุดนี้ จึงแสดงออกถึงเรื่องของสภาพสังคมและคติ ความเชื่อของคนในชุมชนพื้นถิ่นที่มีต่อวัฒนธรรมที่ตนเคารพและศรัทธา แสดงผ่านลักษณะของ รูปทรงอาคารสถาปัตยกรรม วัด บ้าน สิ่งปลูกสร้างต่างๆ และบริบทสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ล้วนมี ความเชื่อมโยงให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส ในวัฒนธรรมประเพณี ด้วยลักษณะของการทับซ้อน รูปทรงโครงสร้างต่างๆจนเกิดเป็นมิติจากค่าน้ำหนักสีที่มีความลงตัว

ผลงานในระยะวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ได้ปรับปรุงแก้ไขให้มีลักษณะการวาดเขียนที่ดู สมเหตุสมผลมากขึ้น โดยจะเน้นเรื่องของรูปทรงโครงสร้าง และเพิ่มค่าน้ำหนักของสีที่แสดงความ กลมกลืนเพื่อก่อให้เกิดจุดสนใจของภาพและเป็นการชักนำสายตาไปยังส่วนสำคัญที่แทรกตัวอยู่ ตามรูปทรงของวัตถุต่างๆ ประกอบกับการสร้างภาพบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็น พื้นถิ่นอีสาน ทำให้เกิดความน่าสนใจ และสร้างความน่าตื่นต่อนักการรับรู้ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ชม ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้จึงบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการแสดงออก ภายใต้วหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ชื่อว่า “จิตรกรรมวิถีอีสาน

ภาพที่ 36 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1

ภาพที่ 37 ภาพผลงานวิธานิพนธ์ ชั้นที่ 2

ภาพที่ 38 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3

ภาพที่ 39 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4

ภาพที่ 40 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 5

ภาพที่ 41 ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 6

บทที่ 5

บทสรุป

ข้าพเจ้าได้สร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “จิตรกรรมวิถีอีสาน” โดยนำเอากระบวนการทางความคิด และแรงบันดาลใจในความผูกพันของความทรงจำที่มาจากคติความเชื่อ ความศรัทธา เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบท ที่มีความเคารพและปฏิบัติดีต่อ จารีตประเพณีวัฒนธรรม แม้ว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมชนบทยุคปัจจุบันจะเกิด มากขึ้นและก้าวกระโดดไปอย่างรวดเร็วเพียงใด จากหลากหลายเหตุปัจจัยที่เป็นตัวแปรให้เกิดการ ลดความสำคัญด้านขนบจารีตลงไปบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางวิถีวัฒนธรรมประเพณีที่ เกิดขึ้นนั้น เป็นแรงผลักดันให้เกิดประเด็นในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ ทั้งทางด้านรูปแบบ และแนวคิด ผ่านเทคนิคกระบวนการวิธีการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ โดยการพัฒนาแบบที่มี ลักษณะทางความคิด ผสมผสานกับรูปแบบโครงสร้างของจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรือที่ผู้คนมัก เรียกกันว่า “ซูปแต้มอีสาน” มาสร้างสรรค์เป็นผลงานที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะตนที่จะเชื่อมโยงเข้า กับวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทได้เป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์ชุดนี้ มีเนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายในการนำเสนอผลงานผ่านมุมมองของ ข้าพเจ้าออกสู่สังคม โดยมิได้คาดหวังถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีของสังคมชนบทอีสานแต่อย่างใด แต่ เป็นการเสนอความคิดผ่านผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณีที่ต้องการสะท้อนให้ผู้คนตระหนัก และสำนึกถึงคุณค่าของเรื่องราว ความงดงาม คติความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม และเพื่อเตือนสติให้ผู้คนในสังคมได้รู้ซึ่งถึงสิ่งที่บรรพบุรุษได้พยายามถ่ายทอดและ ปลุกฝัง เพื่อให้เกิดเป็นแบบอย่างที่ดีงาม อีกทั้งสามารถนำมาปรับใช้ปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมี ความสุข และมุ่งมั่นสืบสานกระทำความดีงามสู่สังคมชนบทอีสานต่อไป

รายการอ้างอิง

ชลุด นิ่มเสมอ. **องค์ประกอบของศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2544.

เดอะ ชู. “ตามหาชนบท,” **My home**, 072 (เมษายน 2259): 120.

ไพโรจน์ สโมสร. **จิตรกรรมฝาผนังอีสาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2532.

ทินกร กายรสสุวรรณ. “**วัฒนธรรมชนบท**” (วิทยานิพนธ์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ สาขาวิชาภาพพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539).

อุดม บัวศรี และคณะ. **เที่ยวอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ฉมศ, 2532.

รายละเอียดผลงานการสร้างสรรค์

ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1

1. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชั้นที่ 1
ชื่อผลงาน “วิถีธรรม 6” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.
2. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 1 ชั้นที่ 2
ชื่อผลงาน “วิถีธรรม 4” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 160 x 230 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.

ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2

1. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 1
ชื่อผลงาน “วิถีธรรม 8” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.
2. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 2
ชื่อผลงาน “พุทธ ธรรม” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.
3. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 2 ชั้นที่ 3
ชื่อผลงาน “พุทธ ธรรม 1” เทคนิค สีอะคริลิก บนผ้าใบ
ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.

ภาพผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3

1. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 1
ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.1” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลวบนพื้นดินสอพอง
ขนาด 130 x 150 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.
2. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 2
ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.2” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 150 x 200 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

3. ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ระยะที่ 3 ชั้นที่ 3

ชื่อผลงาน “สัมพันธภาพและความผูกพันในวิถีชนบท” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว
ขนาด 210 x 235 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์

1. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.3” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนพื้นดินสอพอง
ขนาด 150 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

2. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.4” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 150 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

3. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.6” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

4. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.5” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2558.

5. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 5

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.7” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลว บนผ้าใบ
ขนาด 150 x 180 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

6. ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 6

ชื่อผลงาน “จิตรกรรมวิถีอีสาน.8” เทคนิค สีอะคริลิก ทองคำเปลวบนผ้าใบ
ขนาด 190 x 190 เซนติเมตร พ.ศ. 2559.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายสกล มาลี
เกิด	20 กรกฎาคม 2531
ที่อยู่	83 หมู่ 11 ต.จำปาขัน อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด 45130
โทร	098-269-8305
E-mail	sakon.m1988@gmail.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2544	โรงเรียนเมืองจำปาขัน จ.ร้อยเอ็ด
พ.ศ.2550	วิทยาลัยอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด
พ.ศ.2554	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี(เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาจิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
พ.ศ.2559	สำเร็จการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เกียรติประวัติ	
พ.ศ. 2556	- แสดงงาน การประกวดศิลปกรรม มองสิ่ง ผ่านศิลป์ ฉลองวาระครบรอบ 80 ปี บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
	- แสดงงานศิลปกรรม อมตะ อาร์ต อวอร์ด ครั้งที่ 5 หัวข้อ สุวรรณภูมิ
	- รางวัลสนับสนุนพิเศษ nan me fine arts award ครั้งที่ 8
พ.ศ. 2557	- รางวัลชมเชยศิลปกรรมช่างเผือก ครั้งที่ 3 หัวข้อ บ้านเรา
	- แสดงงานนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 36
	- แสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 60
	- แสดงงานศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง ครั้งที่ 3
	- รางวัลพิเศษการประกวดศิลปกรรมโตชิบา ครั้งที่ 26
	- รางวัลพิเศษ nan me fine arts award ครั้งที่ 9 หัวข้อ ใต้ร่มพระบารมี
พ.ศ. 2558	- แสดงงานศิลปกรรมกรุงไทย ครั้งที่ 1
	- แสดงงานศิลปกรรมช่างเผือก ครั้งที่ 4 หัวข้อ สมเด็จพระเทพของชาวไทย
	- แสดงงานจิตรกรรมเอเชียพลัส ครั้งที่ 5 หัวข้อ ดนตรี กวีศิลป์

- แสดงงานนิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 37
- แสดงงานศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 30 หัวข้อ อนาคตออกแบบได้
- แสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 61
- แสดงงานศิลปกรรม อมตะ ครั้งที่ 6 หัวข้อ อมตะเนรมิตศิลป์
- พ.ศ.2559 - แสดงงานศิลปกรรมกรุงไทย ครั้งที่ 2
- แสดงงานศิลปกรรมช่างเผือก ครั้งที่ 5 หัวข้อ สัมพันธภาพและความรัก
- รางวัลชมเชยจิตรกรรมเอเชียพลัส ครั้งที่ 6 หัวข้อ เฉลิมฉายประกายแดด
- รางวัลดีเด่นศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 31 หัวข้อ พอเพียงเพียงพอ เพื่อชีวิตที่ยั่งยืนของชาวไทย
- รางวัลที่3เหรียญทองแดงจิตรกรรมไทยแนวประเพณี จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 38

เกียรติประวัติการรับทุน

- พ.ศ.2555 - ทุนส่งเสริมและสร้างสรรค์ศิลปะ “มูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์”
- ทุนรางวัลนริศรานูวัตวงศ์
- พ.ศ.2557 - ทุนราชกรีฑาสโมสร
- ทุนเชิดชูเกียรติ อาจารย์ถวัลย์ ดัชนี
- ทุนโครงการ ทุนช่างเผือก
- พ.ศ.2558 - ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร